

FINALNI IZVJEŠTAJ

MONITORING UTICAJA DRŽAVNIH POLITIKA UNUTAR RAZVOJNE STRATEGIJE BOSNE I HERCEGOVINE (PRSP) NA LOKALNOM NIVOU

KREIRAO:

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA BiH

Juli, 2004

PREDSTAVLJANJE

Nakon usvajanja Razvojne Strategije BiH (PRSP) započela je i implementacija planiranih politika unutar pomenute strategije. Generalno posmatrajući strategiju njen cilj jeste da dovede do unapređenja trenutnog stanja u raznim segmentima BiH društva sa posebnim fokusom na smanjenje ukupnog stepena siromaštva u BiH, a naročito kod ugroženih društvenih grupa (manjine, povratnici i raseljena lica, invalidi, itd).

Nevladine organizacije (NVO) su po prvi put bile uključene u jedan projekat BiH vlasti od samog početka. Tokom perioda 2003 godine lokalne NVO su igrale važnu ulogu, kao partner BiH vlastima, u procesu planiranja i dizajniranja pomenute Razvojne strategije BiH. Konstruktivnu ulogu NVO su nastavile igrati i kasnije tokom procesa usvajanja strategije od strane entitetskih vlada i skupština u BiH.

Jednako kako su NVO-e doprinijele da politike koje su planirane u Razvojnoj Strategiji budu zasnovane i na realnim potrebama građana, sada NVO-e žele doprinijeti da realizacija planiranih politika zaista odgovori na potrebe građana.

Iz tog razloga NVO-e nadgledaju provođenje politika PRSP-a unutar oblasti zaštite okoline, socialne zaštite i obrazovanja na lokalnom nivou kroz mjerenje konkretnih indikatora unutar određenog vremenskog perioda. Cilj monitoringa je da se dobiju nezavisne povratne informacije da li politike koje se provode imaju uticaja na poboljšanje stanja u kojima žive građani tj, da li je potrebno nešto mijenjati unutar politika ukoliko efekti njihovog provođenja nisu adekvatni. Pojednostavljeno gledajući NVO-e žele dovesti 'glas građana' u proces provođenja politika PRSP kako bi smanjili mogućnost zadovoljavanja pro-forme u donošenju zakona, a povećali šanse da nove politike zaista unaprijede uslove života u BiH i smanje stepen siromaštva.

Tokom perioda april – juni 2004 godine NVO Centri Civilnih Inicijativa (CCI) je proveo aktivnosti monitoringa uticaja politika PRSP-a na području opštine Tuzla i Grada Banja Luke. Provedene aktivnosti u Banja Luci i Tuzli obuhvatile su gotovo 1000 građana/pojedinaca, 8 osnovnih škola, 8 srednjih škola, 4 fakulteta, univerzitet u Tuzli, javne službe za zapošljavanje, socijalnu zaštitu domove zdravlja/kliničke centre, opštinske/gradske uprave kao i brojne nevladine organizacije u pomenutim gradovima.

KORIŠTENA METOLOGIJA

S obzirom da preko 90% svojih interesa građani ustvaruju unutar odgovornosti vlasti na lokalnom nivou orijentacija NVO-a jeste da, upravo na tom nivou, mjeri efekte provođenja politika na državnom i entitetskom nivou. U prošlosti je bilo moguće vidjeti slučajeve kada se donose određeni zakoni na višim nivoima (entiteti i država) čiji su efekti nikako ili jako malo bili vidljivi u svakodnevnom životu građana. NVO-e žele izmjeriti upravo taj uticaj (pozitivan ili negativan) provođenja PRSP-a kako bi u realnom vremenu (dok još uvijek traje provođenje politika) vrednovali stvarne efekte strategije na život građana i vratile tu informaciju organima i osobama odgovornim za provođenje PRSP-a.

Još u periodu donošenja razvojne strategije BiH, nevladine organizacije su identifikovale indikatore koji bi trebali odražavati stepen njene implementacije u praksi. Na osnovu tih indikatora kreirali smo anketne listove za građane i upitne obrazce za javne subjekte koji su uključeni ili bi trebali biti uključeni u ovu strategiju, a fokus našeg interesovanja bile su slijedeće oblasti:

- Socijalna zaštita
- Obrazovanje
- Ekologija

Monitoring implementacije pojedinih politika unutar PRSP – a, u Banja Luci i Tuzli, obavili smo periodičnim anketiranjem građana i anketiranjem/intervjuisanjem unaprijed određenih javnih ustanova i drugih relevantnih subjekata. U periodu april – jun 2004. godine CCI je obavio 3 mjerenja. Pri svakom mjerenju obuhvaćeno je anketom približno 1⁰/₀₀ (promil) građana i 1⁰/₀₀ učeničke populacije, 20% školskih ustanova (osnovnih i srednjih škola), univerzitet u Banjoj Luci i Tuzli kao i relevantne subjekte u oblasti ekologije, zdravstva i socijalne zaštite i odgovarajuće NVO.

NADGLEDANI INDIKATORI PO OPŠTINAMA

Grad BANJA LUKA

Indikatori za obrazovanje:

1. Postojanje demokratskih mehanizama u izboru direktora škola i članova školskog odbora

Do aprila 2004 direktore škola biralo je i imenovalo Ministarstvo prosvjete i kulture RS-a; u maju 2004 godine donesen je entitetski Zakon o osnovnoj i srednjoj školi, koji pruža veća ovlašćenja školskim odborima. Umjesto dosadašnjih pet članova, školski odbor će brojati sedam članova. Pored tog proširen je i broj strana, koje delegiraju svoje predstavnike u školski odbor. Tako će pored republičke Vlade kao osnivača, radnika škole i roditelja učenika u školskom odboru biti i predstavnici lokalne zajednice. Članovi školskog odbora imenuju se na 4 godine, a dužnost obavljaju dobrovoljno i bez naknade.

Obaveze školskog odbora su između ostalog sljedeće:

- donosi godišnji plan rada škole
- odlučuje o poslovanju škole
- odlučuje o korištenju sredstava
- raspisuje konkurs za izbor direktora i vrši njegovo imenovanje
- donosi statut i ostale opšte akte škole
- pokreće inicijativu za razrješenje i razrješava direktora škole

Zahtjevi, koje kandidati za mjesto direktora treba da ispunjavaju takođe su pooštreni. Za mjesto direktora mogu da se prijave samo kandidati, koji imaju završen fakultet ili višu školu prosvjetnog smjera.

Škole će svoju organizaciju i opšte akte uskladiti sa odredbama ovog Zakona u roku od 8 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona. U školama će 3 mjeseca nakon donošenja opštih akata škole izvršiti imenovanja školskih odbora.

Zaključak je da je stanje (zakonodavno) poboljšano međutim praksa ostaje nepromijenjena još najmanje godinu dana.

2. Broj aktivno angažovanih Savjeta roditelja u odnosu na broj osnovnih i srednjih škola

U sva tri mjerenja konstatovano je da su u školama konstituisani Savjeti roditelja, ali na tom se i stalo, jer ni u jednoj školi se ne osjeti njihova aktivnost.

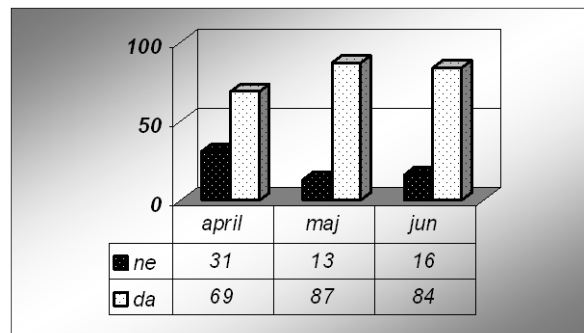
Osnovni problem : Neinformisanost roditelja, prvo da to tijelo postoji, a drugo da se putem tog tijela može na nešto uticati.

3. Postojanje i primjena sistema stručnog usavršavanja nastavnika kao i mehanizma ugradnje inovacije u praksu

S jedne strane Ministarstvo ima stav da je proces usavršavanja nastavnika kontinuiran i traje već tri godine, a naročito je intenziviran u mjesecu avgustu svake godine. Nastavnici su pohađali seminare i vježbe za primjenu metoda interaktivnog učenja. Republički pedagoški zavod je inovirao nastavni plan i program, a utvrđeni su i standardi, koje treba da zadovolji svaki učenik, kako bi dobio određenu ocjenu.

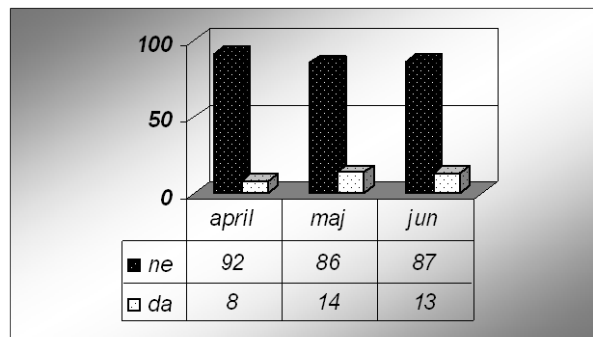
S druge strane učenici, studenti i njihovi roditelji ne dijele mišljenje ministarstva i odgovarajući na sledeća pitanja iznijeli su u velikoj mjeri svoje nezadovoljstvo sa radom nastavnika kao i nastavnim planovima.

1. Da li imate primjedbi na rad nastavnika u našim školama?

Osnovne primjedbe su: nestručnost, vrijeđanje učenika i problemi sa ocjenjivanjem.

2. Da li ste zadovoljni nastavnim planom u našim školama?

Osnovne primjedbe su: nezanimljivo, preopširno i malo praktične nastave.

4. Proporcionalan odnos nastavnika prema broju učenika

Obrazovna ustanova	Broj ustanova	Broj učenika / studenata	Broj nastavnika	Odnos nastavnika:učenik	Broj učenika u odjeljenjua
Osnovne škole	29	17949	1148	1 :15,63	25,7
Srednje škole	13	10236	804	1: 12,73	23,4
Fakulteti	13	14107	-	-	-

5. Postojanje naročito osjetljivih i zapostavljenih grupa unutar redovnog obrazovnog sistema (Romi, djeca sa udaljenih područja, povratnici)

Jako mali broj pripadnika naročito osjetljivih i zapostavljenih grupa regularno pohađa školu (1 od nadgledane 4 osnovne škole – ukupno 15-toro djece roma). Za povratnike se ne vode posebne evidencije.

6. Postojanje programa opismenjavanja odraslih kao i programa prekvalifikacije za nezaposlene

Niko ne provodi programe opismenjavanja odraslih, dok programe prekvalifikacija intezivno provode Omladinski Komunikativni Centar (OKC) NGO iz Banja Luke i Agencija za zapošljavanje Spektar (privatna kompanija). Biro za zapošljavanje programe prekvalifikacije provodi samo po nalogu budućeg poslodavca, a za zapošljavanje na neodređeno vrijeme.

Novim Zakonom o osnovnoj školi regulisano je pitanje opismenjavanje odraslih kroz ubrzane programe polaganja razreda osnovne škole. Osnovno obrazovanje se samofinansira. Zakonom o srednjoj školi regulisano je pitanje obrazovanja odraslih kroz programe:završetak srednjeg obrazovanja i sticanje kvalifikacije

- dokvalifikacija
- prekvalifikacija
- stručno osposobljavanje
- sertifikacija
- verifikacija
- sticanje zvanja majstor

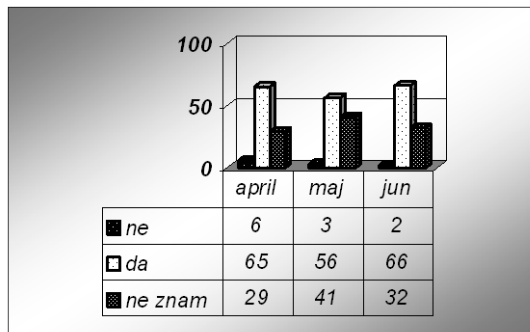
Ovi programi se samofinansiraju.

7. Postojanje materijalnih vidova korupcije u obrazovanju (crni cjenovnici/upis, ocjene, instrukcije, diplomski radovi i sl.)

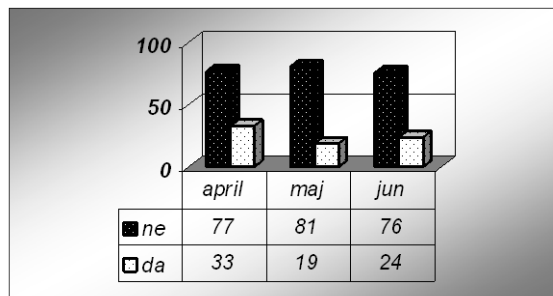
S jedne strane Ministarstvo i Obrazovne ustanove nisu zabilježile ni jedan slučaj materijalne korupcije, dok s druge strane građani, mediji i NVO ne samo da govore o postojanju korupcije nego to i potvrđuju primjerima.

Građani su odgovarali na dva pitanja:

1. Da li u našim školama postoje slučajevi materijalnih vidova korupcije?

2. Da li ste Vi lično ili članovi Vaše uže porodice zbog nekih razloga u školama morali koristiti korupcione metode?

Najčešći oblici: davanje slabih ocjena, a zatim instrukcije, mito za upis, cjenovnik ispita. da ovom institucijom već godinama vladaju kriminal i korupcija.

8. Postojanje nematerijalnih vidova korupcije (seksualna ucjena, politički pritisak, sticanje referenci itd)

S jedne strane Ministarstvo i Obrazovne ustanove govore nisu zabilježili ni jedan slučaj nematerijalne korupcije, s druge strane učenici osnovnih i srednjih škola su potvrdili da postoji u malom procentu, dok su studenti u procentu od 10 % (intervjuisano 120 studenata) potvrdili da postoji.

Najčešći oblici: političke i rodbinske veze, mlađi asistenti i profesori zakazuju sastanke sa studenticama, neki studenti su pomagali profesorima pri fizičkim poslovima.

9. Broj Nevladinih organizacija uključenih u proces obrazovanja (učenika ili nastavnika-profesora)

Mali broj NVO-a je uključen u process obrazovanja; U osnovnim školama se spominje CRS, Udružene žene, Zdravo da ste, Ombudsmen, dok u srednjim školama je aktivan samo OKC, na fakultetima Savezi studenata i AISEC.

10. Postojanje mehanizama za vrednovanje rada nastavnika/profesora od strane učenika/studenata kao i metoda razmatranja rezultata tih procjena

Takvi mehanizmi ne postoje.

Indikatori za socijalnu zaštitu:

1. Postojanje programa smještaja za najsiromašnije građane

Programi smještaja najsiromašnijih ili programi subvencioniranja stanarina ne postoje.

Gradska uprava Grada Banja Luka, a preko Centra za socijalni rad Banja Luka vrši pomoć najugroženijim kategorijama stanovništva putem socijalne jednokratne pomoći, subvencioniranja grijanja i struje, obroci u javnim kuhinjama. Za socijalne pomoći stanovništvu Grad će izdvojiti 4.500.000,00 KM ili 4,97 % ukupnog budžeta za 2004. godinu.

2. Broj socijalnih radnika na 1000 stanovnika

Struktura zaposlenih u Centru za socijalni rad Banja Luka

profil	VSS	VS	VKV	SSS	NK	ukupno
Socijalni radnici	5	11	-	-	-	16
Psiholozi	2	-	-	-	-	2
Pedagozi	1	-	-	-	-	1
Socijalni pedagozi	1	-	-	-	-	1
Pravnici	4	1	-	-	-	5
Ekonomisti	-	1	-	-	-	1
VKV	-	-	2	-	-	2
SSS	-	-	-	9	-	9
NK	-	-	-	-	1	1
ukupno	13	13	2	9	1	38

Ako u socijalne radnike ubrojimo i pravnike tada govorimo o 25 radnika, koji su direktno uključeni u socijalnu zaštitu. Grad ima 222 359 stanovnika.

To znači da na 1000 stanovnika radi 0,1124 socijalnih radnika.

3. Postojanje specifičnih programa zaštite lica starijih od 65 godina i broj ustanova za stare osobe

Postoje nedovoljni programi zaštite lica starijih od 65 godina; većinu usluga pruža Gradska uprava Banja Luke direktno ili putem NVO-a.

Na teritoriji Grada postoje dva centra za smještaj lica starijih od 65 godina. Jedna na Paprikovcu, a druga u Dragočaju u koju su smještena mentalno nesposobna lica. Smještaj ovih lica ide preko Centra za socijalni rad Banja Luka. U tim ustanovama smještena su 73 lica sa područja Grada.

Putem Narodne kuhinje Crvenog krsta Banja Luka obezbjeđuje se pomoć u ishrani najugroženijih lica i porodica : starih, nemoćnih, samohranih i bez rodbine koja bi mogla pomoći. Kriterijume za ovu pomoć utvrđuju Centar za socijalni rad i Udruženje penzionera, a Narodna kuhinja u kojoj radi 7 radnika opslužuje oko 600 korisnika. Program su omogućili Skupština i Gradska uprava Banja Luka.

Za ljude u posebnim nevoljama (starost, nemoć, bolest, nepokretnost, samohranost) organizovana je pomoć putem kućne njege prema utvrđenom Programu, a realizovana za oko 200 korisnika (70- tak nepokretnih).

Udružene žene i Udruženje žena Duga pomažu ženskoj populaciji.

Udruženje Demos je u saradnji sa Medicinskom školom, a pod pokroviteljstvom DFID-a i Gradske uprave organizovalo ljekarske preglede za stare osobe.

4. Dostupnost novčane pomoći ženama prije i poslije poroda; dostupnost socijalnom osiguranju

Zakonski, žene, koje su u radnom odnosu dobijaju plaćeno porodiljsko bolovanje u trajanju od 12 mjeseci. Ipak, ovo pravo ostvaruju samo žene kojima preduzeća uplaćuju obaveze po osnovu socijalnog i penzionog osiguranja.

Svaka žena, koja se porodi u KBC Paprikovac dobija paket, koji sadrži pelene, benkice, peškire, jastuk, deku, štapiće za uši, šampon i sapun.

28 žena iz kategorije socijalni slučaj dobija novčanu pomoć, koja se daje 12 mjeseci od poroda.

5. Dostupnost socijalne zaštite povratnicima

Centar za socijalni rad : Socijalnom zaštitom je obuhvaćeno preko 20 % od ukupnog broja povratnika. Kada se govori o zdravstvenoj zaštiti ona se može ostvariti na nekoliko načina:

1. zaposlenjem, pa poslodavac uplaćuje doprinose
2. samostalnim uplaćivanjem doprinosa
3. preko Penziono invalidskog fonda
4. preko Biroa za zapošljavanje

Udruženje građana za povratak u Banja Luku: U Banja Luku se za sada vratilo 14.276 Bošnjaka i oko 1.000 Hrvata. Mali broj povratnika se zaposlio u privatnom sektoru, desetak radi u gradskim i republičkim organima, pa su na taj način rješili to pitanje. Najveći broj povratnika je pitanje svog zdravstvenog osiguranja rješilo prijavom na Biro, njih 395 plus članovi porodice ili preko Penziono invalidskog fonda. Primjetan je porast lica koja ostvaruju zdravstveno osiguranje preko Biroa, jer je izvršena edukacija povratnika kako mogu ostvariti svoje pravo na zdravstveno osiguranje i socijalnu zaštitu.

6. Dostupnost invalidnim licima: adekvatnim pomagalima, javnim institucijama, itd 297 invalida je preko Centra za socijalni rad Banja Luka obezbjeđeno adekvatnim pomagalima. Gradska uprava ima sljedeće aktivnosti:

1. Priprema projekta za izgradnju doma za invalide
2. Na većini saobraćajnica u gradu ugrađeni zvučni signali na semaforu
3. Obilježavanje parking mjesta za invalide ispred javnih ustanova i objekata gdje žive
4. Horizontalnim oznakama obilježene kose rampe

Građanima je postavljeno jedno pitanje: Da li ste zadovoljni rješavanjem pitanja olakšavanja života invalidima?

NVO, koje rade sa invalidima imaju sljedeći stav po da to pitanje nije adekvatno riješeno. S jedne strane imamo starije invalide, koji su zainteresovani za brigu i njegu, dok sa druge strane imamo mlađe invalide, koji bi izašli u kafić, bioskop, pozorište ili otišli na fakultet, a tu ih čeka barijera zvana stepenice, preko koje ne mogu preći.

U periodu monitoringa Implementacije politika unutar Strategije razvoja BiH od aprila do jula 2004. godine sprovedene su sljedeće aktivnosti:

April 2004. godine

Crveni krst Banja Luka je u mjesecu aprilu u saradnji sa Boračkom organizacijom Banja Luka, Udruženjem paraplegičara Banja Luka i Košarkaškim klubom invalida Vrbas Banja Luka podijelio 18 novih invalidskih kolica (donacija iz inostranstva) i to 10 kolica invalidima Boračke organizacije i po troja kolica Udruženju paraplegičara i KKI Vrbasu.

Akcijom Boračke organizacije Banja Luka, a u saradnji sa Telekomom 11 ratnih vojnih invalida, koji žive u Srpskom Milanovcu dobili su telefone

Gradska skupština donijela odluku da 38 članova Udruženja slijepih i slabovidih Banja Luka i njihovi pratioci imaju pravo na besplatan prevoz u gradskim autobusima. Međutim naišli su na nerazumijevanje prevoznika, pa se još bore za ostvarivanje svojih prava.

7. Procenat zapošljavanja invalidnih lica

Na Birou za zapošljavanje Banja Luka je prijavljeno 1167 invalida. Preko Biroa odavno niko od invalida nije zaposlen.

U Zavodu za distrofičare živi i radi 60- tak invalida.

Agencija za zapošljavanje Spektar nije izdvojila tu grupu stanovništva.

U posljednje vrijeme invalidi su mogli raditi samo u okviru radionica za radnu rehabilitaciju, koje provode NVO UDAS (umjetnička radionica za izradu predmeta od siporeksa), NVO Partner (škola računara, škola jezika i škola primjenjene umjetnosti) i Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima (radionica za izradu sitnih predmeta i igračka od drveta). To su za sada uglavnom programi socijalizacije invalida, koji se provode u saradnji sa Gradom. Postoji ideja da to vremenom postanu samoodrživi programi, koji će tim licima donositi i materijalnu korist. Invalidi ističu potrebu uređivanja ovog pitanja zakonski tj. Odredbom kojom bi poslodavci bili obavezni na svakih 50 zaposlenih za poslati i najmanje 1 invalida.

8. Dostupnost zdravstvene zaštite pripadnicima romske manjine

Na teritoriji Grada Banja Luka registrovano je 122 pripadnika romske manjine.

Mali broj Roma je ostvario pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu, kao što su to ostvarili povratnici. Osnovni razlog je što su neinformisani. A I kada jesu informisani problem su njihovi lični dokumenti. Činjenica je da mnogi Romi nemaju lična dokumenta, te da nisu zavedeni u matične knjige rođenih.

9. Postojanje sistematskog i besplatnog ljekarskog pregleda za osobe koje su izložene rizičnom uticaju okoline (fabrike, odlagališta otpada itd)

Takvi pregledi ne postoje.

10. Broj institucija specijalizovanih za mentalnu zaštitu

Na području Grada postoje sljedeći centri za mentalnu zaštitu:

1. Psihijatrijska klinika u okviru KBC Banja Luka
2. Centar za mentalno zdravlje u okviru Doma zdravlja Banja Luka
3. Centar "Zaštiti me ", kao obrazovna us,ova

11. Postojanje protokola i mjera za prevenciju i tretman epidemija, profesionalnih bolesti i sl

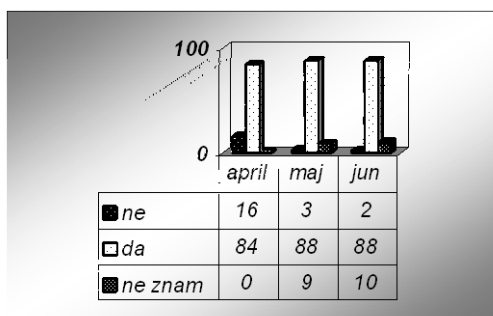
Dom zdravlja Banja Luka i KBC Banja Luka je potvrdio da postoje ti protokoli i mjere.

12. Postojanje materijalne korupcije u ostvarivanju prava na z(,) zdravstvenu zaštitu

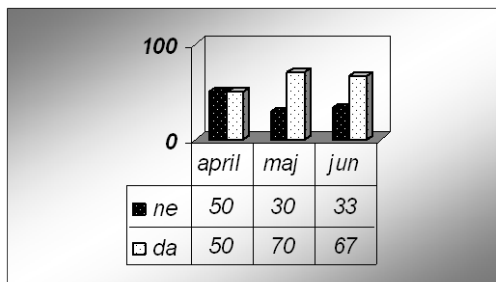
S jedne strane Dom zdravlja i Klinički centar Banja Luka tvrde da nisu zabilježeni ti slučajevi.

S druge strane građani su odgovarali na dva pitanja:

1. Da li u zdravstvenim ustanovama postoje slučajevi korupcije?

2. Da li ste Vi lično ili članovi Vaše porodice zbog neke redovne medicinske usluge morali koristiti korupcione metode?

Najčešći oblik: Doktori primaju svoje pacijente na kliniku i ako nema "vašeg doktora" nećete biti primljeni, a "vaš" je ako ga platite. Svaki doktor ima svojih 5-6 pacijenata. Pa su tako od državne ustanove napravili privatnu.

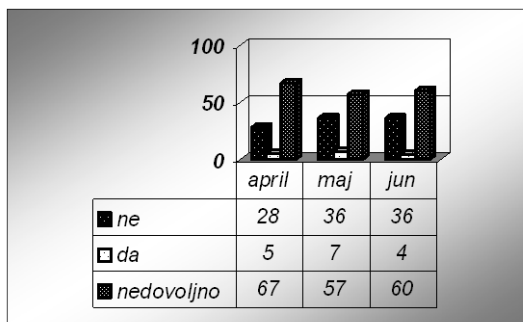
Pored toga za redovne usluge naručuju u privatne klinike, gdje rade kao honorarni saradnici.

13. Postojanje i dostupnost edukaciji vezano za osnovna zdravstvena pitanja

Dom zdravlja edukaciju građana izvodi svakodnevno pri radu sa pacijentima.

U osnovnim i srednjim školama se izvode predavanja o AIDS, narkomaniji i bolestima ovisnosti.

Građani su odgovarali na pitanje: Da li se u našim školama provode programi edukacije za osnovna zdravstvena pitanja?

14. Broj servisa za pružanje socijalne pomoći od strane lokalnih NVO-a

To su servisi humanitarne, zdravstvene i pravne prirode u okviru pružanja socijalne pomoći siromašnim, starim, iznemoglim i invalidima, a sprovode ih:

1. Crveni krst Banja Luka
2. Kolo srpskih sestara
3. Caritas
4. Merhamet
5. Udruženje žena Duga
6. Udružene žene
7. Demos
8. OKC
9. Boračka organizacija Banja Luka
10. Udruženje penzionera Banja Luka
11. Partner
12. Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima Banja Luka
13. UDAS

Indikatori za zaštitu okoline:

1. Postojanje ekološke edukacije građana kako u obrazovnim sistemima tako i u javnosti

U osnovnim i srednjim školama se provode programi edukacije vezani za ekološka pitanja, ali su svi mišljenja da je to nedovoljno. Iako i na televiziji postoje emisije vezane za ta pitanja, postoje prijedlozi su i da se i tu posveti veća pažnja.

Građani su odgovarali na sljedeće pitanje:

1. Da li se u našim školama provode programi edukacije za osnovna ekološka pitanja?

2. Dostupnost informacija o prisustvu opasnih proizvoda, toksičnom uticaju određenih tvornica i odlagališta otpada i riziku po prirodnu sredinu

Ni institucije ni građani nisu upoznati sa tim informacijama.

3. Predviđene pravne odredbe i sankcije protiv preduzeća odgovornih za zagađivanje okoline (tla, vode, zraka itd) kao i efikasnost tih odredaba

Postoje pravne odredbe i sankcije, koje nisu efikasne. Iz Gradske uprave predlažu uvezivanje kontrolnih i pravosudnih organa na regionalnom, entitetskom i državnom nivou, kao i uvođenje rigoroznijih sankcija.

4. Aktivnosti udruženja potrošača na zaštiti i poboljšanju kvaliteta hrane

Postoji kontrola ispravnosti hrane preko institucija, koju sprovodi Sanitarna inspekcija i Veterinarska inspekcija.

Udruženja potrošača postoje ali nisu aktivna po tom pitanju.

5. Broj divljih deponija

Na osnovu informacija Gradske uprave na teritoriji Grada Banja Luke je registrovano oko 50 divljih deponija površine 100 - 200 m².

Neovisno od toga CCI je locirao i uslikao 8 divljih deponija na sjevernoj, istočnoj i zapadnoj strani Grada površine oko 75 m². Do 22.04. 2004. godine Grad je organizovao proljetno čišćenje, što je za rezultat imalo čisto gradsko jezgro Banja Luke, dok je na periferiji (udaljenost 3 km od centra Grda) koju je CCI posmatrao u odnosu na prethodnu kontrolu očišćena samo jedna deponija u Ulici krajiških brigada (Tranzit).

6. Postojanje stimulativnih mjera koje podstiču prikupljanje i reciklažu različitih vrsta otpada

April 2004. godine

Ne postoje, ali je toku uspostavljanje sanitarne deponije i JP " Depot", koje će u narednom periodu tretirati ova pitanja.

Maj 2004. godine

JP " Depot" je nakon dosta nesporazuma sa Gradskom Čistoćom preuzeo deponiju u Ramićima, koju sada treba urediti, a zatim i početi sa tretiranjem te oblasti.

Jun 2004. godine

JP " Depot" uređuje regionalnu deponiju u Ramićima, pored tog se usklađuje pravna regulativa koja će regulisati način odlaganja otpada. Početak rada je zakazan za 01.07.2004. godine.

7. Postojanje registra zagađivača na lokalnom nivou

Takav registar ne postoji.

8. Postojanje primjenjivih pravnih odredbi protiv ilegalnog deponovanja otpada kao i odgovarajućih organa za kontrolu (ekološka policija)

April 2004. godine

Pravne odredbe postoje, a kontrolu provode inspektori za ekologiju i vodoprivredu. U postupku je formiranje Komunalne policije. Uticaj na sprečavanje nelegalnog deponovanja otpada gotovo nikakav.

Maj 2004. godine

17.05. 2004. počela je sa radom Komunalna policija. Oni su zaduženi za održavanje reda na javnim površinama, kao i kontrolisanje rada ugostiteljskih objekata. Oni mogu da nalože uklanjanje havarisanih i neregistrovanih vozila i drugih predmeta sa javnih površina, kao i da izriču novčane kazne na licu mjesta.

Zaduženi su i da kontrolišu i sprečavaju bacanje smeća u korito i na obale rijeke Vrbasa.

Jun 2004. godine

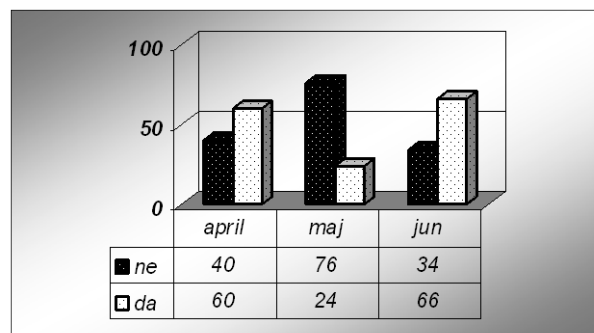
U periodu do 20.05.2004. godine, kroz rad Inspekcije za ekologiju i vodoprivredu i Komunalne policije procesirano je 28 slučajeva ilegalnog deponovanja otpada.

9 . Postojanje procesa stalnog i transparentnog nadgledanja i mjerenja kvaliteta zraka, vode, tla, hrane

Po riječima Gradske uprave postoji stalni proces nadgledanja kvaliteta zraka, vode i hrane, dok se kontrola tla ne provodi.

Građani su odgovarali na sljedeće pitanje:

1. Da li ste upoznati sa kvalitetom vode, hrane, zraka, tla?

9. Postojanje i nezavisnost institucija za analizu vode, zraka, hrana i sl., kao i postojanje procesa demokratskog i javnog biranja čelnih ljudi ovih institucija

Ovakve institucije postoje (ODKJP "Vodovod ", Hidrometeorološki zavod, Higijenski zavod). Čelne ljude ovih institucija postavljaju osnivači (republička ili lokalna vlast).

10. Postojanje korupcije u radu inspekcijjskih organa u oblasti korištenja prirodnih resursa (šume, vode itd) kao i stambene izgradnje

Gradska uprava smatra da postoe sumnje, ali nema čvrstih dokaza.

Građani su_ odgovarali na sljedeće pitanje:

1. Da li smatrate da postoji korupcija u radu inspekcijjskih organa i organa Gradske uprave?

Općina TUZLA

Indikatori za obrazovanje:

1. Postojanje demokratskih mehanizama u izboru direktora škola i članova školskog odbora

Prema mišljenju rukovodstava škola postoje demokratski mehanizmi u izboru direktora ili dekana obrazovnih ustanova, kao i članova upravnih odbora.

U Tuzlanskom kantonu 22.04.2004. godine usvojen je novi Zakon osnovnom odgoju i obrazovanju koji između ostalog omogućava zaposlenicima i roditeljima djece koja pohađaju neku osnovnu školu da neposredno biraju direktora te škole. Pored ovog zakona u toku posmatranog perioda Skupština kantona je donijela Zakon o srednjem obrazovanju i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Univerzitetu.

Ova dva zakona, za sada, nisu dovela do promjena u dosadašnjem načinu izbora direktora obrazovnih ustanova.

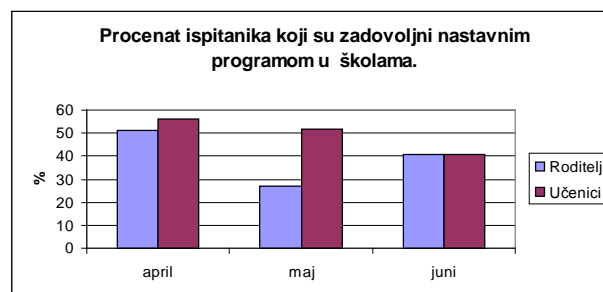
2. Broj aktivno angažovanih Savjeta roditelja u odnosu na broj osnovnih i srednjih škola

Uprave škola tvrde da su vijeća roditelja u školama aktivna i da imaju značajnu savjetodavnu ulogu. U prilog njihovoj tvrdnji ide činjenica da se početkom mjeseca juna u Tuzli odražala 3. regionalna konferencija vijeća škole i roditelja Tuzlanskog kantona s ciljem razvoja vijeća roditelja i njihove saradnje sa školama. Konferencija pokazuje da u Tuzlanskom kantonu postoji napredak kada je uloga vijeća roditelja u pitanju, ali je mišljenje članova vijeća da će njihova uloga jačati sa potpunijom primjenom nedavno usvojenog zakona i izradom potrebnih podzakonskih akata, koji trebaju preciznije definisati njihovu ulogu u školama.

3. Postojanje i primjena sistema stručnog usavršavanja nastavnika kao i mehanizma ugradnje inovacije u praksu

Sistemi stručnog usavršavanja postoje i uglavnom je nastavno osoblje uključeno u taj sistem. Međutim, interesantna je činjenica da niti jedan direktor škole nije rekao da su nastavnici zadovoljni sistemom stručnog usavršavanja.

Ovdje je interesantno uporediti odnos roditelja i učenika/studenata, koji su pozitivno odgovorili na pitanje: Da li ste zadovoljni nastavnim programom u vašoj školi (školi koju pohađa vaše dijete)?

Iz dijagrama se da zaključiti nekoliko bitnih stvari:

1. Vidljivo je da je nastavnim programom zadovoljno u prosjeku manje od polovine roditelja i učenika
2. Uglavnom su učenici više nego roditelji zadovoljni nastavnim programom
3. Broj zadovoljnih ispitanika pogotovo učeničke populacije je u tokom mjerenja bio sve manji. Razlog ove pojave ne leži u promjenama u nastavnim programima jer ih nije ni bilo, uzrok je u stvari približavanje kraja školske godine i vjerovatna frustriranosti učenika ocjenama, ispitima i td

Osnovne primjedbe ispitanika su: nastava (nastavni programi) koja nije moderna, preopširno gradivo i malo praktične nastave.

4. Proporcionalan odnos nastavnika prema broju učenika

Prema podacima koji stoje zvanično objavljeni na web stranici Ministarstva za obrazovanje, a koji se nisu mjenjali u svim školama općine Tuzla stanje je sljedeće:

	Broj škola	Broj učenika	Broj odjeljenja	Učenici po odjeljenju	Broj nastavnika	Učenici po nastavniku
Srednje škole	15	11307	378	28,91	521	21,7
Osnovne škole	25	13255	562	23,59	740	17,9

5. Postojanje naročito osjetljivih i zapostavljenih grupa unutar redovnog obrazovnog sistema (Romi, djeca sa udaljenih područja, povratnici)

	Broj roma	Broj povratnika	Broj prognanika
Srednje škole	21	459	1616
Osnovne škole	241	1435	518

6. Postojanje programa opismenjavanja odraslih kao i programa prekvalifikacije za nezaposlene

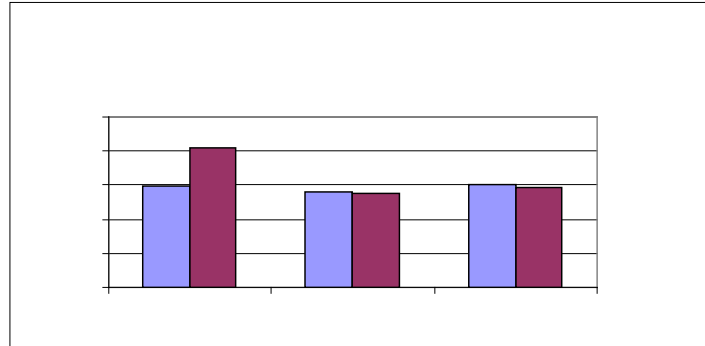
Biro za zapošljavanje provodi programe prekvalifikacije i doobuke radi zapošljavanja putem bespovratnih sredstava službe.

Pored ovoga u većini srednjih škola postoje programi prekvalifikacije.

7. Postojanje materijalnih vidova korupcije u obrazovanju (crni cjenovnici/upis, ocjene, instrukcije, diplomski radovi i sl.)

Slijedeći grafički prikazi pokazuju odnos roditelja i učenika-studenata na dva pitanja koja su im postavljena, a tiču se materijalnih oblika korupcije u obrazovnim ustanovama:

1. Da li u našim školama postoje slučajevi materijalnih vidova korupcije?

8. Postojanje nematerijalnih vidova korupcije (seksualna ucjena, politički pritisak, sticanje referenci itd)

Mišljenje roditelja i učenika/studenata ispitanika je mnogo pozitivnije kada je riječ nematerijalnim vidovima korupcije u obrazovanju nego o materijalnim. Naime, u prosjeku se 20% roditelja i 27% učenika izjašnjavalo da u školama postoje nematerijalni oblici korupcije. Istovremeno je žrtva ovog oblika korupcije bilo u prosjeku svega 12% roditelja i 8% učenika (tačnije oko polovine roditelja i trećine učenika koji smatraju da nematerijalna korupcija u obrazovanju postoji, bilo je ujedno i žrtva).

Slično kao i u predhodnom obliku Ministarstvo obrazovanja ima evidentirane nematerijalne oblike korupcije u obrazovnim ustanovama ali nema podatka o broju slučajeva. Najčešći oblici prema ministarstvu su politički pritisci.

9. Broj Nevladinih organizacija uključenih u proces obrazovanja (učenika ili nastavnika-profesora)

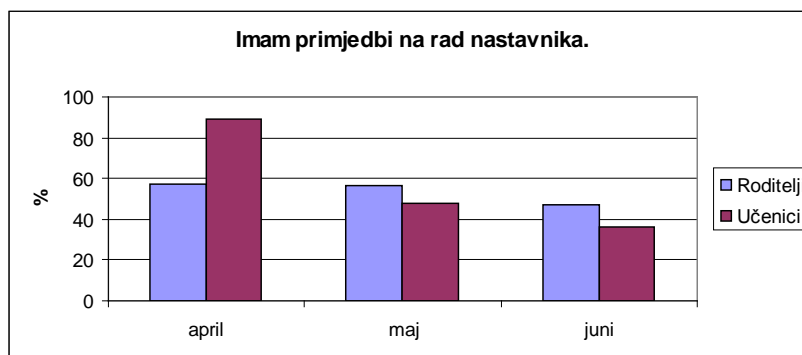
Mali broj nevladinih organizacija je uključen direktno u proces obrazovanja. Postoje određeni oblici neorganizovane saradnje između škola i NVO koja se ogleda u raznim oblicima predavanja na teme iz oblasti zdravstva, demokratije i slično.

10. Postojanje mehanizama za vrednovanje rada nastavnika/profesora od strane učenika/studenata kao i metoda razmatranja rezultata tih procjena

Generalno takvi mehanizmi ne postoje u osnovnom i srednjem obrazovanju, dok je prema informacijama dobijenim od Univerziteta studentima omogućeno da vrednuju rad svojih profesora.

S druge strane Prema informacijama dobijenim od studenata u prosjeku se 20% studenata izjasnilo da oblici vrednovanja postoje. Oprečna mišljenja univerziteta i studenata navode na pomisao da studenti nisu dovoljno informisani o mehanizmima koji postoje pa ih ne koriste ili ti mehanizmi postoje samo formalno.

Na pitanje: „Da li imate primjedbi na rad vaših nastavnika?“ dobili smo interesantne podatke koje predstavljamo slijedećim dijagramom:

Osnovni razlozi nezadovoljstva prema mišljenju ispitanika leže u nestručnosti, korumpiranosti i neprofesionalnosti nastavnog osoblja.

Indikatori za socijalnu zaštitu:

1. Postojanje programa smještaja za najsiromašnije građane.

Prema informacijama Centra za socijalni rad Tuzla, dobijenim mjerenjima tokom perioda april–jun, programi smještaja najsiromašnijih ili programi subvencioniranja stanarina ne postoje.

Općina Tuzla je u budžetu za ovu godinu planirala izdvojiti 400.000,00 KM za socijalne pomoći stanovništvu što predstavlja 1,65% ukupnog iznosa, pored ovoga općina se brine o radu narodne kuhinje.

2. Broj socijalnih radnika na 1000 stanovnika

Centar za socijalni rad Tuzla je, tokom cijelog mjernog perioda, imao uposleno 7 socijalnih radnika što predstavlja više od 19.000 stanovnika po jednom radniku.

3. Postojanje specifičnih programa zaštite lica starijih od 65 godina i broj ustanova za stare osobe

Prema informacijama centra za socijalni rad u općini Tuzla ne postoje programi zaštite starijih lica osim kroz pomoć nekih humanitarnih društava (crvenog križa, karitasa i merhameta).

4. Dostupnost novčane pomoći ženama prije i poslije poroda; dostupnost socijalnom osiguranju

Novčana pomoć porodiljama ne postoji.

Dom zdravlja organizuje škole za trudnice te pruža neke druge oblike stručne pomoći svim trudnicama i porodiljama.

Osnovne primjedbe koje su nezadovoljni građani naveli u vezi sa indikatorom su: sadašnji odnos poslodavaca prema trudničko-porodoljskom bolovanju te kratko zadržavanje trudnica - porodilja u porodilištu.

5. Dostupnost socijalne zaštite povratnicima

Ni jedna institucija koja pruža bilo kakve oblike pomoći ili usluge, a koja je tokom istraživanja kontaktirana ne vodi više evidenciju o povratnicima ili izbjeglim licima.

6. Dostupnost invalidnim licima: adekvatnim pomagalicama, javnim institucijama, itd

Općina Tuzla da bi olakšala život invalidima izgradila je prelaze preko saobraćajnica i trotoara te prilaze javnim institucijama i velikom broju stambenih objekata. Drugih oblika pomoći u ovom periodu od strane općine nije bilo.

Mišljenje građana o ovom pitanju se takođe nije mjenjalo tokom perioda posmatranja. Cijelo vrijeme je približno polovina građana bila nezadovoljna dosadašnjim načinom olakšavanja svakodnevnog života invalidima (april 48%, maj 47% i jun 49% građana). Ispitanici koji nisu zadovoljni sadašnjim rješenjem ovog pitanja smatraju da bi trebalo još raditi na prilazima javnim ustanovovama te zvučnoj signalizaciji na semaforima za slijepe.

7. Procenat zapošljavanja invalidnih lica

U evidenciji Službe za zapošljavanje Tuzla (biroa) nalazilo se tokom tri mjeseca nadgledanja 615 invalida, što od ukupnog boroja prijavljenih predstavlja oko 4 %.

Posebni programi za zapošljavanje ove kategorije stanovništva u Službi za zapošljavanje u općini Tuzla nema.

8. Dostupnost zdravstvene zaštite pripadnicima romske manjine

Zdravstvena zaštita romskoj populaciji dostupna je na isti način kao i svim ostalim kategorijama stanovništva. Doma zdravlja ne vodi evidenciju svojih korisnika po nacionalnoj ili nekoj drugoj pripadnosti.

9. Postojanje sistematskog i besplatnog ljekarskog pregleda za osobe koje su izložene rizičnom uticaju okoline (fabrike, odlagališta otpada itd)

Takvi pregledi ne postoje.

10. Broj institucija specijalizovanih za mentalnu zaštitu

Na području Općine postoje od ranije sljedeći centri za mentalnu zaštitu:

- Centar za mentalno zdravlje u okviru Doma zdravlja Tuzla
- Psijhijatrijska klinika u okviru Kliničkog centra Tuzla
- Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetanjama u psihičkom i tjelesnom razvoju Tuzla.

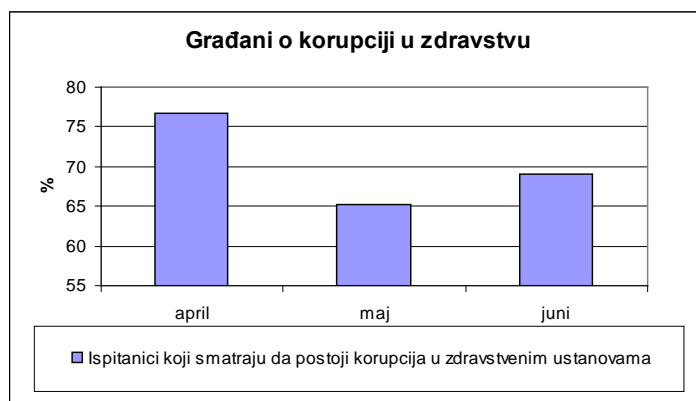
11. Postojanje protokola i mjera za prevenciju i tretman epidemija, profesionalnih bolesti i sl

Prema informacijama Doma zdravlja protokoli i mjere za prevenciju i tretman epidemija, profesionalnih bolesti i sl. postoje.

12. Postojanje materijalne korupcije u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu

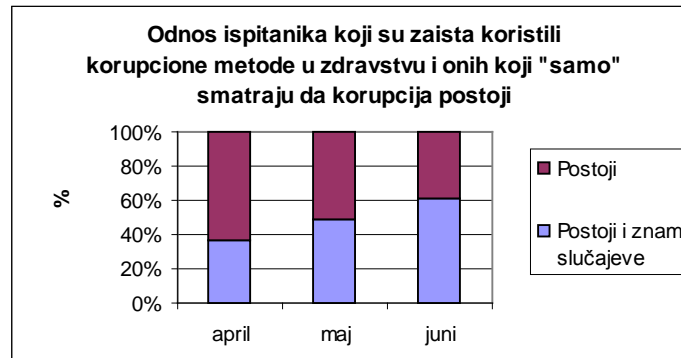
Prema informacijama Doma zdravlja nema zabilježenih slučajeva korupcije.

Međutim, građani koje smo pitali smatraju drugačije.

Tokom mjerenja, kao što je prikazano, pokazalo se da vrlo veliki broj građani smatra da postoji korupcija u radu zdravstvenih ustanova (oko 70% građana).

Slijedeći dijagram pokazuje koliko je ispitanika koji su se izjasnili da postoji korupcija u zdravstvu zaista bilo prisiljeno koristiti korupcione metode:

Iz ovog dijagrama se može zaključiti da postoji značajan procenat ispitanika koji su lično ili čiji su članovi porodice koristili korupcione metode

13. Postojanje i dostupnost edukaciji vezano za osnovna zdravstvena pitanja

Edukaciju o osnovnim zdravstvenim pitanjama Dom zdravlja obavlja putem predavanja koje izvode ljekara porodične medicine.

U osnovnim i srednjim školama se izvode pomenuti programi kroz rad odjeljenskih zajednica ili predavanja nekih NVO vezanih uz određene jubilarne datume.

14. Broj servisa za pružanje socijalne pomoći od strane lokalnih NVO-a

To su servisi humanitarne, zdravstvene i pravne prirode u okviru pružanja socijalne pomoći siromašnim, starim i iznemoglim i invalidima, a sprovode ih:

- a. Crveni krst općine Tuzla
- b. Vjerske zajednice
- c. Udruženje žena Tuzla
- d. Vive žene
- e. Fenix
- f. Boračke organizacije
- g. Udruženje penzionera Tuzla
- h. Lotos Tuzla

+

Indikatori za zaštitu okoline:

1. Postojanje ekološke edukacije građana kako u obrazovnim sistemima tako i u javnosti

U školama se provode programi edukacije vezani za ekološka pitanja, ali isključivo kroz rad odjeljenskih zajednica i rad sekcija. Osim ovoga o ekologiji je moguće učiti kroz televizijske emisiji te akcije i materijale NVO – čije je područje djelovanja ekologija.

2. Dostupnost informacija o prisustvu opasnih proizvoda, toksičnom uticaju određenih tvornica i odlagališta otpada i riziku po prirodnu sredinu

Informacije postoje i dostupne su posebno institucijama i NVO ali se svi slažu da one nisu na kvalitetan, zadovoljavajući način dostupne građanima.

3. Predviđene pravne odredbe i sankcije protiv preduzeća odgovornih za zagađivanje okoline (tla, vode, zraka itd) kao i efikasnost tih odredaba

Postoje pravne odredbe i sankcije, ali je generalno mišljenje svih ispitanih subjekata da one nisu efikasne jer se ne primjenjuju dosljedno.

4. Aktivnosti udruženja potrošača na zaštiti i poboljšanju kvaliteta hrane

Postoji UG „Klub potrošača“ TK. Aktivnosti udruženja su detektovanje nekvalitetnih prehrambenih proizvoda na tržištu, kontakti sa inspekcijom službama, edukacija potrošača o kvalitetu i o maksimalno dozvoljenom unošenju štetnih materija u organizam kroz hranu, projekti na standardizaciji prehrambenih proizvoda i usaglašavanju standarda sa Evropskim normama, podizanje certificiranih i akreditovanih institucija za kontrolu kvaliteta prehrambenih proizvoda

5. Broj divljih deponija

Prema informacijama koje sam tokom mjerenja dobio od NVO, a koje se bave ovom problematikom da se zaključiti kako one nemaju potpuni pregled divljih deponija smeća. Naime, NVO-i tvrde da u općini tuzla ima oko 40 divljih deponija. Međutim, prema zvaničnim podacima od općinske službe nadležne za komunalne poslove na prostoru općine Tuzla postoji preko 100 divljih deponija različite veličine i namjene. Tačnije na početku mjerenja je bilo 119 divljih deponije od kojih je jedan broj saniran tokom predhodna tri mjeseca.

Zanimljivo je da u budžetu općine Tuzla za 2004. godinu nema predviđenih sredstava za saniranje divljih deponija smeća. Općinski budžet za ovu godinu u zaštitu okoline predviđa ukupno ulaganje u iznosu od 430.000,00 KM od čega će na izgradnju primarne vrelovodne mreže otići 400.000,00 KM. Problem divljih deponija se planira riješiti kantonalnim sredstvima. Pored ovoga, kada su divlje deponije u pitanju, Služba može interventno izdati nalog Javnom komunalnom preduzeću da sanira neku od deponija.

U toku juna na cijelom prostoru Tuzlanskog kantona uz glavne saobraćajnice su postavljeni znakovi koji upozoravaju građane i vozače da ne bacaju smeće, a na proširenjima, autobuskim stajalištima i parkinzima ostavljene su kante za smeće.

6. Postojanje stimulatvinih mjera koje podstiču prikupljanje i reciklažu različitih vrsta otpada

Takve mjere na prostoru općine Tuzla, ne postoje.

7. Postojanje registra zagađivača na lokalnom nivou

Registar zagađivača postoji, ali ne u općini Tuzla, odnosno nekoj od općinskih službi, već na kantonalnom nivou.

8. Postojanje primjenjivih pravnih odredbi protiv ilegalnog deponovanja otpada kao i odgovarajućih organa za kontrolu (ekološka policija)

Pravne odredbe postoje, a kontrolu provode inspekcijiski organi.

9. Postojanje procesa stalnog i transparentnog nadgledanja i mjerenja kvaliteta zraka, vode, tla, hrane

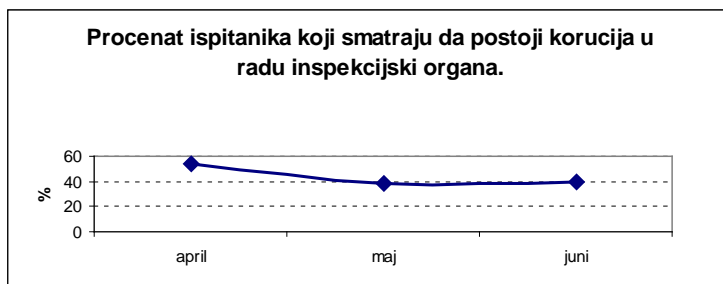
Postoji stalni proces nadgledanja kvaliteta zraka, vode i hrane, ali su po mišljenju NVO-a netransparentni i nepotpuni.

10. Postojanje i nezavisnost institucija za analizu vode, zraka, hrana i sl., kao i postojanje procesa demokratskog i javnog biranja čelnih ljudi ovih institucija

Ovakve institucije postoje, ali process biranja čelnih ljudi nije demokratski

11. Postojanje korupcije u radu inspekcijiskih organa u oblasti korištenja prirodnih resursa (šume, vode itd) kao i stambene izgradnje

Skoro sve NVO organizacije (95%) smatraju da postoji korupcija u radu inspekcijiskih organa. Mišljenje građana o ovom pitanju je tokom mjerenja bilo dosta ujednačeno. U prosjeku ko 44 % građana samatraju da postoji korupcija u radu općinskih inspekcijiskih organa u oblsti korištenja prirodnih resursa kao i stambene politike. Slijedeći dijagram pokazuje kako se kretao broj onih koji smatraju da korupcija postoji:

Građani su kao najukorumpiraniji dio ocjenili poslove vezane za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata i bespravnu i neplansku sječu šume.

KOMPARATIVNA ANALIZA STANJA U TUZLI I BANJA LUCI

Komparativna analiza /obrazovanje		
	Banja Luka	Tuzla
1. Postojanje demokratskih mehanizama u izboru direktora škola i članova školskog odbora	Zakonski da, u praksi još uvijek ne	Zakonski da, u praksi još uvijek ne
2. Broj aktivno angažovanih Savjeta roditelja u odnosu na broj osnovnih i srednjih škola	Savjeti roditelja postoje ali bez stvarnog uticaja/angažmana	Savjeti roditelja značajno aktivniji
3. Postojanje i primjena sistema stručnog usavršavanja nastavnika kao i mehanizma ugradnje inovacije u praksu	Naslijeđeno od ranije	Naslijeđeno od ranije
4. Proporcionalan odnos nastavnika prema broju učenika	1 – 25,7 (osnovna škola) 1 – 23,4 (srednja škola)	1 - 21,7 (osnovna škola) 1 - 17,9 (srednja škola)
5. Postojanje naročito osjetljivih i zapostavljenih grupa unutar redovnog obrazovnog sistema (Romi, djeca sa udaljenih područja, povratnici)	Romi u osnovnim školama Ispod 1%	Romi u osnovnim školama Ispod 1%
6. Postojanje programa opismenjavanja odraslih kao i programa prekvalifikacije za nezaposlene	Opismenjavanje odraslih NE Prekvalifikacija DA	Opismenjavanje odraslih NE Prekvalifikacija DA
7. Postojanje materijalnih vidova korupcije u obrazovanju (crni cjenovnici/upis, ocjene, instrukcije, diplomski radovi i sl.)	Da (preko 50%) Koristilo oko 30%	Da (preko 50%) Koristilo oko 30%
8. Postojanje nematerijalnih vidova korupcije (seksualna ucjena, politički pritisak, sticanje referenci itd)	Malo (ispod 10%)	Malo (ispod 10%)
9. Broj Nevladinih organizacija uključenih u proces obrazovanja (učenika ili nastavnika-profesora)	Mali broj (manje od 10 NVO-a)	Mali; povremena saradnja u vezi sa predavanjima
10. Postojanje mehanizama za vrednovanje rada nastavnika/profesora od strane učenika/studenata kao i metoda razmatranja rezultata tih procjena	NE	U osnovnim i srednjim školama NE, na univerzitetu DA iako samo 20% studenata zna za to

Komparativna analiza /socijalna zaštita		
	Banja Luka	Tuzla
1. Postojanje programa smještaja za najsiromašnije građane	NE	NE
2. Broj socijalnih radnika na 1000 stanovnika	0,1	0,05
3. Postojanje specifičnih programa zaštite lica starijih od 65 godina i broj ustanova za stare osobe	2 ustanove Programi :jana kuhinja i kućna njega za stare	NE
4. Dostupnost novčane pomoći ženama prije i poslije poroda; dostupnost socijalnom osiguranju	Porodilje socijalni slučajevi primaju pomoć (28 korisnika) Sve porodilje dobijaju paket pomoći po porodu u bolnici	Novčana pomoć ne postoji; postoje programi edukacije (škole) za sve trudnice
5. Dostupnost socijalne zaštite povratnicima	Uglavnom preko biroa za zapošljavanje	Povratnici nemaju posebne uslove socijalne zaštite – vode se kao i ostali građani
6. Dostupnost invalidnim licima adekvatnim pomagalima, javnim institucijama, itd	297 lica obezbijeđeno sa pomagalima; uklanjanje arhitektonskih barijera	Uklanjanje arhitektonskih barijera
7. Procenat zapošljavanja invalidnih lica	Ne	Ne
8. Dostupnost zdravstvene zaštite pripadnicima romske manjine	Ne	Ne
9. Postojanje sistematskog i besplatnog lješkarskog pregleda za osobe koje su izložene rizičnom uticaju okoline (fabrike, odlagališta otpada itd)	Ne	Ne
10. Broj institucija specijalizovanih za mentalnu zaštitu	3	3
11. Postojanje protokola i mjera za prevenciju i tretman epidemija, profesionalnih bolesti i sl	Da	Da
12. Postojanje materijalne korupcije u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu	Oko 85% građana smatra da postoji; zvanične institucije nemaju podataka o slučajevima	Oko 70% građana smatra da postoji; zvanične institucije imaju sumnje ali bez dokaza
13. Postojanje i dostupnost edukaciji vezano za osnovna zdravstvena pitanja	Pri radu sa pacijentima; u školama povremena predavanja	Putem edukacije u podičnoj medicini; u školama povremeno
14. Broj servisa za pružanje socijalne pomoći od strane lokalnih NVO-a	13 NVO-a pruža usluge iz oblasti socijalne zaštite	8 NVO-a pruža usluge iz oblasti socijalne zaštite

Komparativna analiza /zaštita okoline		
	Banja Luka	Tuzla
1. Postojanje ekološke edukacije građana kako u obrazovnim sistemima tako i u javnosti	U školama i medijima (nedovoljno)	U školama kroz sekcije; putem medija i radom NVO-a
2. Dostupnost informacija o prisustvu opasnih proizvoda, toksičnom uticaju određenih tvornica i odlagališta otpada i riziku po prirodnu sredinu	Ne	Informacije postoje ali nisi u pravoj mjeri dostupne građanima
3. Predviđene pravne odredbe i sankcije protiv preduzeća odgovornih za zagađivanje okoline (tla, vode, zraka itd) kao i efikasnost tih odredaba	Da ali nisu efikasne	Da ali se dosljedno ne primjenjuju
4. Aktivnosti udruženja potrošača na zaštiti i poboljšanju kvaliteta hrane	Postoji ali nije aktivno	Postoji i aktivno je
5. Broj divljih deponija	Lokalne vlasti rade po ovom pitanju ali postoji oko 50 – uglavnom stalno prisutnih	Lokalne vlasti rade po ovom pitanju ali postoji oko 100 - uglavnom stalno prisutnih
6. Postojanje stimulativnih mjera koje podstiču prikupljanje i reciklažu različitih vrsta otpada	Ne	Ne
7. Postojanje registra zagađivača na lokalnom nivou	Ne	Da, na kantonalnom nivou
8. Postojanje primjenjivih pravnih odredbi protiv ilegalnog deponovanja otpada kao i odgovarajućih organa za kontrolu (ekološka policija)	Da, postoji komunalna policija	Da, odredbe provode inspekcijски organi
9. Postojanje procesa stalnog i transparentnog nadgledanja i mjerenja kvaliteta zraka, vode, tla, hrane	Da	Da
10. Postojanje i nezavisnost institucija za analizu vode, zraka, hrana i sl., kao i postojanje procesa demokratskog i javnog biranja čelnih ljudi ovih institucija	Institucije postoje ali izbor čelnih ljudi nije demokratski i javan	Institucije postoje ali izbor čelnih ljudi nije demokratski i javan
11. Postojanje korupcije u radu inspekcijских organa u oblasti korištenja prirodnih resursa (šume, vode itd) kao i stambene izgradnje	Da (prema ispitanicima oko 80%)	Da (prema ispitanicima oko 45%)

ZAKLJUČCI

Generalna ocjena provođenja Razvojne Strategije BiH (PRSP), sa aspekta građana, jeste da se 7 mjeseci od zvaničnog početka provođenja Razvojne Strategije ne osjeća nikakav progres u životu građana.

Monitoringom provođenja Razvojne strategije BiH – PRSP na lokalnom nivou putem praćenja različitih indikatora stanja u oblastima obrazovanja, socijalne zaštite i zaštite okoline bilo je moguće uočiti određene aktivnosti koje su i rezultirale izvjesnim, mada još uvijek nedovoljnim, progresom. Ipak, analizom je utvrđeno da nema konkretnih veza tih progresivnih djelovanja sa samom implementacijom PRSP-a nego su te aktivnosti povezane sa radom prvenstveno lokalnih vlasti.

Sumirajući dobijene podatke kao i zapažanja može se ustvrditi da se efekti provođenja Razvojne strategije BiH – PRSP, 7 mjeseci od usvajanja strategije, na lokalnom nivou ne osjećaju tj, da nema progressa po pitanjima bitnim za svakodnevni život građana u oblastima koje su nadgledane. U dodatku na pomenuto iz kontakata sa građanima utvrđeno je da oni (građani), uz rijetke izuzetke, gotovo da nisu upoznati sa postojanjem strategije (PRSP) kao ni sa njenim provođenjem. Građanski pesimizam po pitanjima napretka dominira u dobijenim odgovorima što je takođe pokazatelj odsustva uticaja PRSP-a koji bi, ako ništa drugo, trebao unijeti više optimizma i spremnosti na zalaganje javnosti.

Osobe i institucije vlasti, prvenstveno iz oblasti obrazovanja, su i dalje nedovoljno transparentne u svom radu

Saradnja sa različitim stranama (građani, lokalne vlasti, škole, fakulteti, domovi zdravlja, zavodi za zapošljavanje, NVO-i itd) tokom provođenja procesa monitoringa odvijala se sa različitim nivom efikasnosti. Uzroci su bili različiti i većina njih (uzroka) bi se mogla povezati sa nesnalaženjem i nepoznavanjem određenih potrebnih/trажenih informacija negoli sa odsustvom dobrih namjera.

Ipak, od izrečenog zaključka potrebno je izdvojiti sektor obrazovanja gdje je bilo moguće uočiti određeno taktiziranje direktora škola sa davanjem traženih informacija, iako su informacije bile povezane sa brojnosti učenika, radom savjeta roditelja, radom nastavnika itd. Insistiranje na dobijanju različitih saglasnosti nadležnih ministarstava za obrazovanje da bi se dobile tražene informacije kao i pretjerano dugo oklijevanje ministarstava da izdaju predmetne saglasnosti umnogome je otežalo ali ne i onemogućilo dobijanje potrebnih informacija.

Ovakvo stanje indicira na nespremnost osoba i institucija iz oblasti obrazovanja da sarađuju sa javnošću i svoj rad učine transparentnijim. Jasno je da reforma obrazovanja o kojoj se govori u Razvojnoj strategiji BiH za sada ne daje očekivane rezultate.

Zakonska regulativa u oblasti obrazovanja je poboljšana ali je stanje prakse nepromijenjeno

Tokom perioda do juna 2004 godine primjećeno je, u okviru nadgledanja, da je zakonska regulativa koje definiše sektor obrazovanja unaprijeđena. To se posebno odnosi na proces izbora direktora škola koji bi u budućnosti trebao biti značajno transparentniji i bliži građanima tj, roditeljima koji šalju svoju djecu u škole. Nažalost, ove zakonske promjene za sada samo obećavaju poboljšanje stanja u budućnosti i vjerovatno tokom 2005 godine biće moguće očekivati konkretnije pomake u praksi ali i ovaj uspjeh važan i potreban za istaći.

Pozitivno jeste i postojanje procesa opismenjavanja odraslih [unutar ali i van obrazovnih institucija (NVO, službe za zapošljavanje itd)] koji su uglavnom samofinansirajući. Ipak, o postojanju ovih mogućnosti javnost nije u dovoljnoj mjeri upoznata.

Takođe, moguće je uočiti saradnju obrazovnog sistema sa različitim Nevladinim organizacijama (NVO). Ova saradnja za sada ima mali obim ali je pozitivno što postoji i jača.

Istovremeno, praksa u radu škola je uglavnom nepromijenjena:

- nominalno savjeti roditelja u školama su aktivni međutim sami članovi tih savjeta ističu da je njihov uticaj veoma mali i nisu zadovoljni svojim statusom
- stručno usavršavanje nastavnika nije na željenom nivou; dok direktori tvrde da se dosta radi na ovom planu preko 50% roditelja i učenika nije zadovoljno nastavnim planom ocjenjujući ga preobimnim i zastarjelim uz premalo praktične nastave
- materijalna korupcija je i dalje prisutna u obrazovanju [približno 60% ispitanika (roditelja i učenika) je izjavilo da korupcija postoji, a oko 30% njih je izjavilo da su koristili korupciju]; takođe i nematerijalna korupcija je prisutna (prosječno 10% ispitanih je potvrdilo postojanje nematerijalne korupcije – rodbinske veze, politički uticaj, seksualne usluge itd). Istovremeno Ministarstvo obrazovanja uglavnom ima veoma malo informacija o slučajevima korupcije ali ne negiraju njeno postojanje
- funkcionalni mehanizmi za vrednovanje rada nastavnog kadra od strane učenika uglavnom ne postoje

Stanje socijalne zaštite je i dalje nezadovoljavajuće

Informacije dobijene tokom nadgledanog perioda mogu se sumirati u zaključak da socijalna zaštita građana nije nimalo unaprijeđena kao posljedica provođenja Razvojne strategije BiH – PRSP. Odjek državnih politika se ne osjeća i građani u oblasti socijalne zaštite se suočavaju sa istim, nedovoljno kvalitetnim, uslugama.

Između ostalog može se izdvojiti:

- mali ili nikakav stepen podrške starim licima u rješavanju pitanja stanovanja (smještaj, subvencioniranje troškova stanovanja itd)
- najmanje 10.000 građana 'dolazi' na jednog socijalnog radnika (u Banja Luci), a u Tuzli 19.000 građana
- podrška porodiljama je mala ili uopšte ne postoji
- ne postoje nikakvi posebni programi socijalne ili zdravstvene zaštite za povratnike
- pomoć invalidima se uglavnom svodi na uklanjanje arhitektonskih prepreka i sporadičnu dodjelu kolica; stepen zapošljavanja invalida je gotovo zanemariv
- ne postoje nikakvi procesi kontrole zdravlja građana koji žive u posebnim sredinama – koji su izloženi opasnom uticaju okoline
- korupcija je i dalje značajno prisutna u socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti

Nevladine organizacije u značajnoj mjeri su prisutne u pružanju različitih socijalnih usluga građanima.

Nije evidentiran napredak stanja u oblasti Zaštite okoline

Prema informacijama dobijenim tokom nadgledanja stanja zaštita okoline na lokalnom nivou, koji je posmatran, nije nimalo poboljšana.

Nekoliko komentara moguće je izdvojiti:

- edukacija javnosti o pitanjima ekologije je mala (u školama i mediji) te od strane građana ocijenjena kao nedovoljna
- informacije o toksičnosti ili štetnom uticaju određenih fabrika ili odlagališta smeća ne postoje ili su nedovoljno dostupne javnosti
- sankcije protiv zagađivača uglavnom su propisane ali je njihova primjena loša; prisutna je značajna korupcija u radu inspekcijских organa
- divlje deponije je stalno moguće uočiti (one se uklanjaju ali se stvaraju nove)
- stimulativne mjere koje bi podsticale sakupljanje i reciklažu različitog otpada ne postoje
- na lokalnom nivou ne postoje registri zagađivača okoline
- ne postoje nezavisni procesi mjerenja kvaliteta zraka, vode itd

Kao pozitivan pomak može se izdvojiti uspostavljanje Komunalne policije u Banja Luci te aktivnosti Kantona Tuzla na postavljanju znakova za čuvanje okoline pored saobraćajnica ali su ove aktivnosti za sada samo prvi koraci.

PREPORUKE

Unaprijediti efikasnost u implementaciji Razvojne strategije BiH – PRSP

Odsustvo značajnijeg progressa u mijenjanju prvobitnog stanja u BiH društvu odnosno isti nivo siromaštva (finansijskog/kulturnog/participativnog) BiH građana jasni su indikatori sporosti u provođenju usvojene razvojne strategije BiH – PRSP. 7 mjeseci je prošlo, a malo toga se zaista promijenilo. U javnosti se razvojna strategija i ne pominje.

S obzirom da postoji mogućnost poboljšanja u određenim oblastima i bez značajnih sredstava (poboljšanje odgovornosti rada javnih institucija, efikasniji rad itd) tim više bilo bi dobro da konkretni rezultati budu postignuti. Svakako da se očekuje više i u oblastima koje zahtijevaju ozbiljnije investicije kojima bi se unaprijedio nivo zaposlenosti.

Ovim traženim pristupom će se, barem u izvjesnoj mjeri, unaprijediti (ili početi poboljšavati) životni okoliš građana ali i dati snage implementaciji strategije koja trenutnim tempom provedena ima dobre izgleda da bude napuštena i zaboravljena.

Učiniti snažnijom vidljivost Razvojne strategije građanima ali i javnim institucijama

Tokom nadgledanja uticaja državnih politika na lokalni život građana uočeno je da Razvojna strategija predstavlja priličnu nepoznanicu kako građanima tako i zaposlenim u javnim ustanovama i preduzećima. S obzirom da je provedena edukativna kampanja putem medija tokom 2003 godine o PRSP-u očigledno da rezultati te kampanje nisu pretjerano ohrabrujući. Ako javnost ne zna u dovoljnoj mjeri za Razvojnu strategiju BiH i njene ciljeve malo je vjerovatno da će snažno podržati i njeno (PRSP) provođenje.

Ipak, situacija nije nepopravljiva. Svakako je potrebno identifikovati ključne razloge niske javne percepcije o Razvojnoj strategiji te dizajnirati moguće modele obraćanja javnosti koji ne moraju uvijek sadržavati skupe TV spotove i radio jingleove. U svakom slučaju ovo pitanje je od velikog značaja jer će i efekti same strategije uveliko zavisiti od njene bliskosti sa građanima.

Više obratiti pažnju na siromašne/isključene grupe u okviru Razvojne strategije - PRSP

Posmatrajući sa šireg aspekta dosadašnji proces implementacije strategije može se steći utisak da se postepeno zapostavlja ključni razlog kreiranja strategije – a to je smanjenje siromaštva. Izgleda da promjena naziva u Razvojnu strategiju nema samo semantički karakter jer su očigledno siromašni i zapostavljeni bili prisutni samo tokom sakupljanja prijedloga za kreiranje strategije. Nakon toga, strategijom je obuhvaćen veliki broj ciljeva bitnih za razvoj zemlje koji će, ukoliko se ostvare, svakako doprinijeti smanjenju siromaštva u svakoj njegovoj definiciji.

Ipak, pored moguće dobrih izgleda za budućnost, siromašni u BiH trebaju i brza rješenja koja će barem djelomično poboljšati njihovu poziciju. Iz tog razloga bitno je ponovo razmotriti plan akcije i prioriteta kako bi se obezbijedilo da, barem u određenoj mjeri, poboljšane javne usluge, dođu do ugroženih grupa/građana u realnijem vremenu (brže).

Ovakav proces provođenja strategije sigurno bi doprinio rješavanju i gore pomenutih problema jer bi napori da se stanje u zemlji popravi bili i vidljiviji i imali bi više podrške i snage.